

"Hırs-ı hayat ve hıfzı ve zevk-i hayat ve aşkı taşıyan ve fıtrat-ı insaniyede derc edilen bir cihaz-ı insaniye, çok esbapla yaralanmış, sair letâifi kendiyile meşgul edip sukut ettirmeye başlamış; ..." cümlesini izah eder misiniz?

"Ben bundan çok hayret ediyordum. Bugünlerde ihtar edildi ki, nasıl bir uzv-u insanî hastalansa, yaralansa, sair âzâ vazifelerini kısmen bırakıp onun imdadına koşar. Öyle de hırs-ı hayat ve hıfzı ve zevk-i hayat ve aşkı taşıyan ve fıtrat-ı insaniyede derc edilen bir cihaz-ı insaniye, çok esbapla yaralanmış, sair letâifi kendiyile meşgul edip sukut ettirmeye başlamış; vazife-i hakikiyelerini onlara unutturmaya çalışıyor."(1)

Hayat, kainatın en büyük neticesi en önemli paradigması ve en kapsamlı bir aynasıdır. Tabiri caiz ise, Allah, adeta bütün plan ve programını hayat sayfasının üzerine inşa etmiş. Mesela Allah'ın ekseri isim ve sıfatları hayat tahtası üstünde tecelli ve tezahür ediyor. Adeta bütün isim ve sıfatlar hayattan kaynaklı geliyor. İnsanın hayatı bu hayatlar içinde en kapsamlı en şuurlu ve en külli olanıdır. Hatta insanı insan yapan bu hayattır ve insan bu hayat ile Allah'ın bütün isimlerine ayna olabiliyor. **Özetle hayatın külliyeti ve gayesi**, hayatla tezahür eden isim ve sıfatların ilan ve izhar edilmesidir.

Hayatın bu önemi ve kapsamı yüzünden hayatın korunması yayılması için Allah hayatın içine ziyade bir aşk, hırs ve zevk katmış. Ama hayata karşı verilen bu hırs, aşk ve zevk hayatın yüksek gayelerine hizmet etmek içindir. Yoksa hayvan gibi sadece maddi bir formatta hayat geçirmek için değildir.

Bu asır maddeci ve inkarcı bir asır olduğu için, hayatın içine konulmuş bu dinamikleri sadece süfli ve maddi cihetine sevk edip yönlendiriyor. Dolayısı ile hayata biçilmiş yüksek ve ulvi gayeler söndürülüp, yerine süfli ve hayvani bir misyon getirilmiş.

Mesela hayat için maişet bir araç iken (çünkü geçim olmadan hayat devam edemez) amaç haline getirilip, geçim peşinde koşacağım derken ibadetler ihmal edilir hale gelmiştir. Halbuki hayat da hayata lazım olan maişet de ibadet için insana verilmiştir. Yani hayatın asıl gayesi iman ve ibadet iken, hayatın bizzat kendisi haline getirilmiştir, bu da insanın asıl gayeden sapması anlamına geliyor.

Yemek ve içindeki lezzet hayata, hayat da ibadete hizmet etmek lazım gelirken, bu asrın süfli mefkuresi ile yemek ve lezzet bizzat ibadet yerine ihdas edilir hale gelmiştir.

Yine uyumak hayatın devamı için lezzetli bir ameliyedir, ama sabah namazını bıraktıracak ve amaç haline getirmemek kaydı ile ve hakeza.

Hayatın devamı için verilen hırs, hıfz, zevk ve aşk hayatla tezahür ettirilecek yüksek ve ulvi gayeler içindir. Yoksa bizatihi hayatın kendi için değildir.

(1) bk. [Kastamonu Lahikası, \(70. Mektup\)](#).